

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

16.03.2021

п.г.т.Алексеевское

КАРАР

№ 86

«2021 - 2025 елларга Алексеевск муниципаль районнда Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрендәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХП номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә Министрлар Кабинетының «2023 - 2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2020 елның 10 сентябрендәге 821 номерлы карары нигезендә Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районнда Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү, үстерү һәм үстерү өчен шартлар тудыру максатларында

каrar бирәм:

1. «2021 - 2025 елларга Алексеевск муниципаль районнда Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.
2. «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеген» МКУ Программасының координаторы итеп билгеләргә.
3. Башкарма комитет бүлекләренә, предприятиеләргә, учреждениеләргә һәм оешмаларга, милек рәвешләренә бәйсез рәвештә, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законын үтәү чараларын күрүне тәкъдим итәргә.

4. Әлеге қарарны Татарстан Республикасы хоқуқый мәғлұматының рәсми порталында һәм Интернет мәғлұмат-телекоммуникация чөлтәрендә Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга.

5. Әлеге қарарның үтәлешен контрольдә тотуны башқарма комитет житәкчөсе урынбасары А.В. Симашөвага йөкләргә.

Башқарма комитет житәкчөсе

О.А. Гайнуллин

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы
башкарма комитетының
2021 елның 16 мартындагы
86 номерлы карарына
кушымта

**«2021 – 2025 ЕЛЛАРГА АЛЕКСЕЕВСК МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘУЛӘТ ТЕЛЛӘРЕН ҺӘМ
БАШКА ТЕЛЛӘРНЕ САКЛАУ, ӨЙРӘНҮ ҺӘМ ҮСТЕРҮ»
МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ**

Программаның паспорты

Программаның исеме	«2021 - 2025 елларга Алексеевск муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләренә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба - Программа)
Программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты
Программаның координаторы	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ
Программаның төп эшләүчесе	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ
Программаның максаты	Алексеевск муниципаль районында, шулай ук Татарстан Республикасыннан читтә татар телен саклап калу, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру (беркетелгән төбәкләрдә)
Программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none">- Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләренең тигез хокуклы яшәшенә ярдәм итү.- Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен укытуның һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү;- Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү.- Татар телен республикадан читтә саклау һәм үстерү. Төбәкләр белән хезмәттәшлек (Чуашстан Республикасының Козлов районы, Башкортостан Республикасының Мәләвез районы)- Алексеевск муниципаль районындагы этнотел ситуациясенә мониторинг һәм анализ һәм Программаны гамәлгә ашыру барышына.

Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары	2021-2025 еллар
Финанслау күләме	Программаны республика бюджеты һәм Алексеевск муниципаль районы акчалары исәбеннән һәм төп эшчәнлек кысаларында бюджеттан тыш акчалар исәбеннән финанслау
Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (Программа нәтижеләрен бәяләү индикаторлары)	<p>2025 елга:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында татар милләте балаларын татар телендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше 100 цент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләте балаларын туган татар телендә укытуны колачлау өлеше 43 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләте балаларын туган рус телендә укытуны колачлау өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - район массакүләм мәгълүмат чаралары өлеше татар телендә 50 процентка житәчәк; - телләрдә Татарстан Республикасында 20 процент яшәүче халыклар вәкилләре;

I. Программаны гамэлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика

Өлеге Програма түбәндәгеләр нигезендә эшләнгән:

Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәгә 1807-1 номерлы Федераль закон;

«Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июндәгә 53 номерлы Федераль закон, 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе;

Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәгә 1666 номерлы Указы белән расланган, Татарстан Республикасы Конституциясе;

«Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәгә 1560-ХII номерлы һәм «Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар теленнән файдалану турында» 2013 елның 12 гыйнварындагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законнары, шулай ук Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе;

Татарстан Республикасы Президентының 2008 елның 3 июлдәгә ПУ-312 номерлы Указы белән (Татарстан Республикасы Президентының 2013 елның 26 июлдәгә ПУ-695 номерлы Указы редакциясендә) Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе расланган;

«2014 - 2022 елларга Татарстан Республикасында дәүләт телләрен һәм башка телләренә саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 октябрдәгә 794 номерлы карары

«2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәгә 821 номерлы карары.

2020 ел мәгълүматлары буенча, районда 24 969 кеше яши, шулардан:

Руслар-60 %

Татарлар-30 %

Чуашлар-6 %

Башка милләتلәр - 4 %

Татарстан Республикасы халыкларының телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Дәүләт программасын гамэлгә ашыру «Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Закон нигезендә райондагы милли сәясәт карарында аерым урын алып тора.

Район хакимияте һәр милли жәмгыятьнең үз мәдәниятен үстереп кенә калмыйча, башка халыкларның этник кыйммәтләрен, гореф-гадәтләрен һәм традицияләрен үзләштерүе турында даими кайгырту күрсәтә. Моңа тарихи, туган якны өйрәнү һәм игътибарга лаек башка материалларны мәдәни-массакуләм эштә пропагандалау һәм гамәли файдалану ярдәм итә.

Программаны гамэлгә ашыру комиссиясе эше максатчан характерда була. Комиссия утырышлары кварталга кимендә ике тапкыр уздырыла. Районда барлык киңәшмәләр, оештыру чаралары ике дәүләт телендә уздырыла. Район житәкчеләренең һәм барлык жаваплы хезмәткәрләренең вазыйфаи инструкцияләренә

ике телне - татар һәм рус телләрен белү кертелгән. Район хакимияте хезмәткәрләре, ведомство буйсынуындагы структур бүлекчәләр, учреждениеләр хезмәткәрләре һәм район халкы өчен татар телен өйрәтү курсларын оештыруда «Ана теле» проектында укыту тәкъдим ителде.

Районда татар, рус телләренә тигез хокуклы эшләве тәмин ителә. Гражданнарны кабул итү, Администрация аппаратында, жирле үзидарә Советларында гражданнарның гаризалары, хатлары, шикаятьләре белән эшләр, тантаналы чараларда һәм төрле административ киңәшмәләрдә чыгыш ясау, утырышларда ике дөүләт телендә алып барыла. Муниципаль район Советы утырышлары, Совет карарлары, муниципаль район башлыгы карарлары һәм боерыклары «Заря», «Таң» газеталарында басыла. Мәдәният, мәгариф, сәламәтлек саклау, сәүдә, көнкүреш хезмәте учреждениеләренә эчке һәм тышкы бизәлеше телләр турындагы закон таләпләренә туры килә. Ике дөүләт телендә дә әлмә такталар, бланклар, штамплар, афишалар, плакатлар, юл күрсәткечләре рәсмиләштерелгән.

Район хакимиятендә эш башкару ике дөүләт телендә алып барыла. Документлар бланкларында татар һәм рус телләрендә барлык реквизитлар бар. Эш кәгазьләрен татар телендә рәсмиләштерү өчен шулай ук барлык шартлар да тудырылган. Предприятие, оешма һәм учреждениеләренә барлык әлмә такталары да рус һәм татар телләрендә башкарылган һәм Татарстан Республикасы халыклары телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Дөүләт программасы таләпләренә туры килә. Районда гомуми тираж 5099 данә «Заря», «Таң» газеталары басыла.

«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы үзәкләштерелгән китапханәләр системасы» МБУ районда яшәүче халыкларның мәнфәгатьләрен исәпкә алып, китап фонды тушый. 2020 елда китапханәнең китап фонды - 229197 данә, татар телендә - 54872 данә, мордва телендә - 69 данә, мари телендә - 13 данә, чуваш телендә - 1496 данә.

2020 елда рус телендә - 885 данә, татар телендә - 1274 данә, мордва телендә - 0 данә, чуваш телендә 44 данә китап алынды.

Республика басмаларына язылу буенча зур эш алып барыла: 28033,86 сумлык 65 газета комплекты, 56058,90 сумлык 49 журнал комплекты; 65563,51 сумлык 84 газета комплекты, 137933,0 сумлык 116 журнал комплекты һәм 55614,90 сумлык 34 Газета комплекты.

Ел саен газета-журналларга язылу рәсмиләштерелә:

- татар телендә - 44 комплект газета, 884 данә журнал;
- башка телләрдә -1 газета комплекты, 12 данә журнал
- 2020 елда рус телендә 137 газета комплекты, 2760 данә журнал бар;
- 2019 елда рус телендә 157 газета комплекты, 2898 данә журнал рус телендә

нәшер ителә;

- татар телендә - 34 комплект газета, 731 данә журнал;
- башка телләрдә -1 газета, 12 данә журнал.

Милли мәгариф системасын үстерү, белем бирү - тәрбия процессының эчтәлеген яңарту, туган (татар) телен һәм әдәбиятын, рус теле һәм әдәбиятын, чуваш теле һәм

әдәбиятын укытуны камилләштерү, милләтара элемтәләрне киңәйтү һәм ныгыту милли мәгариф системасын үстерү эшчәнлегенә төп нәтижәләре булды.

«Мәгариф турында» Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Законнары, «Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законы, «2021-2025 елларга Татарстан Республикасын саклау, өйрәнү һәм үстерү турында» Татарстан Республикасы Дәүләт программасы нигезендә Алексеевск районында милли белем бирүнең төп принцибы булып туган телдә белем һәм тәрбия бирүнең демократик һәм конституциячел хокукларын гәмәлгә ашыру, әлеге хокукны гәмәлгә ашыру өчен шартлар тудыру тора.

Милли белем шәхеснең интеллектуаль һәм рухи үсеше өчен киң киңлек ача. Районда аның үсешенә төп проблемалары хәл ителгән: барлык мәгариф оешмалары татар теле һәм әдәбияты дәреслекләре белән тәмин ителгән, мәктәпләр укытучылар - тел белгечләре белән комплектланган, милли мәгариф учреждениеләрендә балаларны туган телдә укыту өчен шартлар тудырылган.

2020-2021 уку елында 23 гомуми белем бирү мәктәбе эшли, анда 2838 кеше белем ала. Укучыларның милли составы: руслар - 66%, татарлар - 22% (шәһәр - 60%, авыл - 40%), чуашлар - 4,6%, мордвалар - 0,8% (компактлы рәвештә Родники һәм Мордовия Болагы торак пунктларында яшиләр), башка милләتلәр - 1,4%. Авыл мәктәпләрендә барлык татар балаларының 40%ы укый.

Районда милли белем бирү учреждениеләре челтәре булдырылган, ул татар телендә белем бирүче 5 мәктәпне үз эченә ала, аларда 161 укучы белем ала, бу авыл жиригендә яшәүче татар балаларының гомуми санының 65%ын тәшкил итә. 5 мәктәптән: 1 мәктәп - урта һәм 4 төп мәктәпләр Урта Тигәнәле, Зур Тигәнәле, Красный Баран, Урманасты Шонталысы, Кыр Шонталысы торак пунктларында урнашкан. Соңгы 5 елда бер генә милли мәктәп тә ябылмаган һәм янадан оештырылмаган.

Мәктәпләрдә туган тел укыту предметы сыйфатында өйрәнелә. 1603 кеше туган (татар) телен һәм әдәбиятын өйрәнә, бу исә барлык укучыларның гомуми санының 56 %ын тәшкил итә. Шулай икән башлангыч сыйныфларда - 696 кеше (43%), 5-9 сыйныфларда - 907 кеше (57%). 100% тан артык балаларны туган (татар) телен уку предметы буларак Левашева, Ялкын, Родники мәктәпләрендә өйрәнәләр, анда күпчелек рус халкы яшәвен исәпкә алып.

Белем бирү учреждениеләре югары квалификацияле кадрлар белән комплектланган, шулай ук дәреслекләр, туган телләр буенча уку ярдәмлекләре һәм уку предметлары буенча тәржемә дәреслекләре белән тәмин ителгән.

Зур Тигәнәле төп гомуми белем бирү мәктәбе базасында районның барлык мәктәпләре өчен ресурс-методик үзәк эшли, ул муниципаль социаль-мәдәни проектларны гәмәлгә ашыру майданчыгы булды.

Балаларның туган телендә жәйге ялын оештыруга зур игътибар бирелә:

4 мәктәп лагерендә 120 укучы катнашында тел буенча профиль сменалар узды (Урта Тигәнәле гомуми урта белем бирү мәктәбе муниципаль бюджет гомуми белем бирү учрежденисе, Зур Тигәнәле төп гомуми белем бирү мәктәбе муниципаль бюджет гомуми белем бирү учрежденисе, Кыр Шонталысы төп гомуми белем бирү мәктәбе муниципаль бюджет гомуми белем бирү учрежденисе, Красный Баран төп гомуми

белем бирү мәктәбе муниципаль бюджет гомуми белем бирү учрежденисе). Республиканың профильле сменаларында мәктәптән тыш лагерларда 203 укучы катнашты, шул исәптән ел саен үткәрелә торган «Сәләт» яшьләр белем бирү форумы кысаларында. «Сәләт» форумы – ул чын татар-рус икетеллек территориясе, бу – тәҗрибә һәм идеяләр белән уртаклашу платформасы. Районда татар телен саклау һәм популярлаштыру максатыннан төрле чаралар, сыйныф сәгатьләре, викториналар, конкурслар һәм акцияләр уза.

Моннан тыш, районда тагын 2 авыл мәктәбендә этномәдәни уку һәм тәрбия уңышлы гамәлгә ашырыла: Чуаш Майнасы мәктәбендә 41 укучы туган чуаш телендә, ә Родники мәктәбендә 39 укучы мордва телендә белем ала.

Район балалар ижаты үзәгеннән Родники мәктәбендә мордва һәм чуаш халыкларының тарихы һәм мәдәнияте тематикасы буенча ижат берләшмәләре оештырылган һәм уңышлы гына эшләп килә.

Чуаш Майнасы мәктәбенә «Умырзая» ансамбле барлык район чараларында катнаша, күп кенә республика балалар халык ижаты конкурсларында лауреат һәм «Тере чишмә» республика конкурсында жиңүче (2018 ел), шулай ук «Халыклар дуслыгы йорты» (20 мең сум, халык костюмлары) үткәргән республика грант – конкурсында да катнаша.

Районда Туган тел (татар) теле һәм әдәбияты укучыларының район методик берләшмәсе эшли. Туган тел (татар) теле һәм әдәбияты укучылары уку-тәрбия процессында альтернатив дәреслекләр һәм технологияләр кулланыла; Р.З. Хәйдәрова, А. Р. Мотыйгуллина.

Район мәктәпләрендә 36 укучы рус теле һәм әдәбияты укучы. Аларның 10сы - югары квалификацияле, 15е - беренче, 11е-юк. Белем бирү үзәге буенча-36 югары белемле педагог.

Район мәктәпләрен тәмамлаучылар хисабына кадрларны яңарту буенча эш алып барыла, алар югары уку йортларының, ссузларның филология факультетларында укуларын давам итәләр. Барлык белем бирү учреждениеләре (мәктәпләр һәм балалар бакчалары) тәрбиячеләр һәм туган телләргә укучы укучылар белән тәэмин ителгән. Укучыларның, методистларның методик осталыгын камилләштерү максатыннан семинарлар, методик берләшмә утырышлары, фәнни-гамәли конференцияләр үткәрелә, педагогларның эш тәҗрибәсеннән чыгышлары тыңлана.

Ел давамында туган тел (татар) теле укучылары төрле конкурсларда, конференцияләрдә, фестивальләрдә актив катнаштылар. Укучылары давамында татар теле укучылары газета-журналлар, жьентыклар һәм зона, республика, халыкара, бөтенроссия семинарларында, фәнни-гамәли конференцияләрдә эшләү тәҗрибәсе белән уртаклаштылар.

Район делегатлары Татар конгрессы линиясе буенча төрле чаралар оештыруда катнаштылар:

- 2019 елның июлендә Самара өлкәсе Камышлы авылында Бөтенроссия авыл Сабантуенда катнашу;

- татар авыллары эшкүарларының республика жьенында (Хаматгалиев К.Л. Батдалов И., Дәүләтшин Р.З.);

- татар яшьләре фестивалендә (укытучылары Мөбәрәкшин Б.Н., Мохтаров Р.Р.)

Туган тел (татар) теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик берләшмәләре эше укытучыларның һөнәри, педагогик осталыгын күтәрүгә, укыту һәм тәрбия процессына яна технологияләр кертүгә юнәлдерелгән. Эшнәң жентекле еллык планы төзелә, ай саен утырышлар, консультацияләр, кичәләр, язучылар белән очрашулар, семинар-киңәшмәләр үткәрелә. Бу предметларны укытуның торышы фронталь, мөгариф идарәсенәң тематик өйрәнүләре вакытында өйрәнелә.

Районның белем бирү учреждениеләрендә татар телен дистанцион укытуның «Ана теле» мөгълүмати белем бирү системасы проектын тормышка ашыру буенча эш алып барыла.

Районда чуаш һәм мордва телләрен укытуга зур игътибар бирелә. Танып-белү мөһфәгатьләрен үстерүгә, сөйләм культурасының дәрәжәсен күтәрүгә аерым игътибар бирелә. Чуаш Майнасы урта мәктәбе укучылары ел саен Чуаш теле буенча региональ олимпиадада актив катнашучылар һәм призлы урыннар яулыйлар.

Төп гомуми белем бирүнең федераль дөүләт стандартларын гамәлгә кертү шартларында мәктәп китапханәләренәң функцияләре киңәя һәм катлаулана. Хәзерге вакытта мәктәп китапханәләре ағымдагы уку-укыту процессын тәмин итеп кенә калмыйча, укучыларның ял итү укуына да житәкчелек итә, мөгарифне яңартуның ресурс базасы да булып тора. Гомуми белем бирү учреждениесенәң китапханәсе, универсаль мөгълүмати-китапханә үзәге буларак, барлык мөгълүмат ресурсларын берләштереп, белем бирү процессында катнашучыларның ихтыяжларын тәмин итәргә тиеш.

Алексеевск районында 23 мәктәп китапханәсендә һәм 8 мәктәпкәчә белем бирү учреждениесендә укыту-методик әдәбият белән эш алып барыла. Китапханә фондының инвентарь исәпкә алынырга тиешле гомуми саны (дәрәслекләрдән тыш) 1123935 данә тәшкил итә, шуларның 92940 данәсе - рус телендә, 23499 данәсе - татар телендә, 607 данәсе – чуаш телендә, 3397 данә белешмә әдәбият, электрон чыганаclarда уку әсбаплары 2169 данә. Федераль исемлектәге дәрәслекләр саны – 41098 данә, региональ исемлектә – 12348 данә. Дәрәслекләренәң гомуми саны - 53446 данә. Районда бушлай федераль дәрәслекләр белән тәмин ителеш 98 %, региональ 100% тәшкил итә. 2020 елда федераль, төбәк исемлегендәге укыту-методик әсбаплар һәм милли мәктәпләр өчен 6119 данә күләмендә, 2179383 сум күләмендә тәржемә дәрәслекләре алынды, моннан тыш, Алексеевск муниципаль районы администрациясе тарафыннан бүлеп бирелгән чаралар ярдәмендә 469373,2 сумлык авыл мәктәпләре өчен житәрлек булмаган дәрәслекләр сатып алынды.

Россия мөгарифен модернизацияләү мәктәпкәчә белем бирү системасына конструктив үзгәрешләр кертте. Педагогик процессны оештыруның традицион методларына алмашка мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре педагогларның балалар белән шәхси-юнәлешле хезмәттәшлеге, үсеп килүче мохитне максатчан оештыру, педагогик эшнә оештыруда проект - эшчәнлек һәм компетентлы алымнар технологияләре килде.

Татарстан Республикасында мөгарифне үстерү стратегиясендә каралган

чараларны тормышка ашыру максатыннан, районның мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә балаларны Татарстан Республикасының ике дәүләт теленә өйрәтү буенча яңа укыту-методик комплексын һәм Н. Веракса редакциясе астында «Мәктәптән алып мәктәпкә кадәр» мәгариф программасын гамәлгә кертү буенча планлы эш алып барыла. Шуңа уңайдан Рус телле тәрбиячеләрне татар теленә өйрәтү курслары оештырылды, семинарлар һәм практикумнар үткәрелде, уку планнары һәм программалары эшләнде. Барлык белем бирү учреждениеләре балаларны ике дәүләт теленә өйрәтү буенча яңа укыту-методик комплекслары белән тәэмин ителгән. 100% укыту-методик комплексын гамәлгә кертү шартларын тәэмин итү өчен ноутбуклар һәм проекцион техника белән тәэмин ителгән.

Татарстан Республикасында яшәүче татар, рус һәм башка халыкларның традицияләрен, горезф-гадәтләрен, милли мәдәниятен саклап калуны һәм үстерүне тәэмин итү өчен балаларны ике дәүләт теленә өйрәтү өчен методик база булдырылган, укыту-методик комплексларын нәтижәле гамәлгә ашыру өчен кадрлар әзерләү гамәлгә ашырыла. 76 кешене колачлап билингваль белем бирү буенча квалификация күтәрү курслары (2014 ел) уздырылды, 87 тәрбияче «Ана теле» онлайн-мәктәбендә белем алды, 40 тәрбияче «Татар телен өйрәтү курслары «Мәктәпкәчә белем бирү стандарты кысаларында билингваль белем бирү» программасын (2016 ел) үттә.

Татар һәм рус телләрендә балаларга югары дәрәжәдә ия булуның бер төре - 1 млн. сум грант алу. Барлык мәктәпкәчә учреждениеләрдә дә билингваль белем бирү буенча эш алып барыла. Ел саен районның балалар бакчалары «Татарстан Республикасының иң яхшы билингваль балалар бакчасы» республика грант ярдәме конкурсында катнаша һәм жиңүчеләр булып тора. 2020 елда конкурста жиңүчеләр унлыгына Алексеевск районының 6 нчы «Бал корты» Алексеевск балалар бакчасы» муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе керде.

Бу юнәлештә төп бурыч - барлык авыл балалар бакчаларында һәм мәктәпкәчә төркемнәр булган мәктәпләрдә укыту-методик комплексны гамәлгә кертү эшен активлаштыруны санарга кирәк. Иң яхшы билингваль балалар бакчасына грант хәзер шобага салу режимында уза. Рус телле мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә (1 нче «Ак чәчәк», 6 нчы «Бал корты» мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, Юеш Көрнәле мәктәбе) 62 бала йөри торган татар телендә белем һәм тәрбия белән өч билингваль төркем ачылды. Бу төркемнәр татар һәм рус милләте балалары белән бергә тупланган. Ләкин, татар ата-аналарының контингенты, бигрәк тә шәһәр бакчаларында, алар үзләре йә татар телен белмәгән яки аңламаган, яки аны сөйләм телендә кулланмаган, әмма балаларының татар телен белүен теллиләр. Шуңа күрә укыту программасы татар балалары өчен дә, рус милләте балалары өчен дә туры килә. Бу төркемнәрдә тәрбияләнүчеләр татар һәм рус телләрен дә камил үзләштерә.

2015 елда район башлыгы грантын 5 нче номерлы «Кояшкай» мәктәпкәчә белем бирү учреждениесенен татар теле тәрбиячесе Хаматгалеева Г.И. алды.

Милли тәрбия буенча муниципаль чараларда 292 бала катнашты. Конкурсларның яңа формалары: «Яшь талантлар театры», «Балалар субкультурасы фестивале», «Бу тылсымлы әкиятләр» балалар китабы конкурсы узды.

2016-2017 уку елында Алексеевск «Кояшкай» 5 нче номерлы Алексеевск

балалар бакчасы, «4 нче Алексеевск башлангыч гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе тәрбияләнүчеләре «Кояшлы балачак» - «Солнечное детство» республика ижат конкурсында «Коръән нуры», «Тәмле булсын» номинациясендә жинүче булдылар (1, 2 урын), аны оештыручылар - Татарстан Республикасы Мәдәният министрлыгы каршындагы «Республика традицион культураны үстерү үзәге» ДБУ, Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институты каршындагы мәктәпкәчә белем бирү лабораториясе, «Ихлас» нәшрияты каршындагы «Тылсымлы куллар» балалар журналы редакциясе.

Алексеевск районы милли мәдәниятне, телне үстерү өчен шартлар тудырырга, район территориясендә яшәүче гражданның үзенчәлеген саклап калырга сәләтле бай мәдәни потенциалга ия. Районда халыкка мәдәни хезмәт күрсәтүне 43 клуб учреждениесе, 33 китапханә тәэмин итә: шуларның 9ы – авыл мәдәният йорты һәм авыл клубы - татар телендә, икесе - чуаш телендә, икесе мордва телендә. Барлык мәдәни чаралар аларда мәгариф бүлеге һәм мәдәният учреждениеләре белән берлектә туган телдә үткәрелә.

2020 елның февралендә районда Татарстан Республикасы халыклары ассамблеясе вәкиллеге булдырылган һәм аның вакытында түбәндәгеләр эшли:

8 Төбәкара ижтимагый оешма:

- Сахаровка мәдәният йорты каршындагы Рус милли-мәдәни берләшмәсе һәм Ялкын мәдәният йорты филиалы белән китапханә;
- Кыр Шонталысы мәдәният йорты каршындагы Татар милли-мәдәни үзәге;
- Чуаш милли-мәдәни үзәге Чуаш Майнасы авылында урнашкан;
- Мордва общинасы Родники авылында урнашкан;
- Красный Баран авылында керәшен мәдәнияте жәмгыяте;
- «Әрмән халык жәмгыяте»;
- «Халык үзбәк жәмгыяте»;
- «Халык тажик жәмгыяте»;

Һәр үзәк житәкчесе – халык арасында хөрмәтле, актив һәм битараф булмаган кеше. Оешмалар алдан төзелгән эш планы буенча эшли, аның нигезендә төрле яшәтәге халык өчен мәгариф һәм мәдәният учреждениеләре хезмәткәрләренен турыдан-туры катнашында һәм ярдәмендә төрле чаралар үткәрелә. Әдәби-музыкаль композицияләр ижат итә, театральләштерелгән тамашалар куя, борынгы татар халык жырларын өйрәнә, ел саен милли һәм профессиональ бәйрәмнәр – Сабантуй, Нәүрүз, Питрау көне, Корбан бәйрәме, Раштуа, Троица, Алма һәм Бал Спасы, Май чабу, Пасха үткәрелә.

Ел саен уздырыла торган бәйрәмнәр район халкы арасында гына түгел, ә Татарстан Республикасының күрше районнары һәм Россия Федерациясе регионнары арасында аеруча популяр: «Чишмәле жәннәт» «Родниковый рай» халыкара бәйрәм-фестивале һәм «Алексеевск чыңнары» Халыкара чаң тавышы фестивале. Бәйрәмдә казак, халык һәм рухи жырлар һәм кантлар, төрле горөф-гадәтләр һәм мәктәпләренен чаң авазлары яңгырый. Фестиваль программасына шулай ук «Осталар шәһәре» халык кәсебе эшләнмәләрен ярминкә-сату да кертелгән; «Полянка» мастер-класслары һәм балалар мәйданчыгы эше; «Казак бистәсе» проекты - хәрби-тарихи клублар катнашында; «Терлек чыганагы» кинофестивале; «Кыңгырау чыңнары: тарих, традицияләр, заманчалык» фәнни-гамәли конференциясе.

2014 елдан Биләр тыюлыгы территориясендә «Чишмәле жәннәт» төбәкара фестивале уздырыла. Чарада милли мәдәни үзәкләр вәкилләре - вокал һәм хореография фольклор коллективлары чыгыш ясый, милли ризыклар, халык көнкүреше әйберләрен һәм эшләнмәләрен сату-күргәзмәсе оештырыла. Бәйрәм программасында шулай ук азан һәм Коръән сүрәләре конкурсы, чишмәдән изге су белән юыну йоласы, «Изге чишмә» милли-мәдәни үзәге территориясе буйлап экскурсия һәм «Хужалар тавы» дигән тауга менү каралган.

Күп еллар дәвамында район вәкилләре республика, төбәкара һәм халыкара «Чаваш пики», «Мирас» - (Урта Тигәнәле авыл мәдәният йортының «Ак калфак» Халык фольклор коллективы), «Безнең йорт – Татарстан», «Каравон» - (Сахаровка авыл мәдәният йортының «Родничок» балалар вокаль ансамбле һәм лауреат - «Вечерок» Халык вокаль ансамбле), «Уяв» - (лауреат - Чуаш Майнасы авыл мәдәният йортының «Шусем» жыр һәм бию Халык ансамбле), «Чатыр тауда жыен» - (Урта Тигәнәле авыл мәдәният йортының «Ак калфак» халык фольклор коллективы, Зур Тигәнәле авыл мәдәният йортының «Хыял», Кору Көрнәле авыл мәдәният йортының «Алтын ай» фольклор коллективлары), «Уйнагыз, гармуннар!» - (Красный Баран авыл мәдәният йортының «Бәрәнжәр» керәшен Халык фольклор коллективы), «Безнең заман» - (лауреатлар - Лидия Пантелеева, Анна Каплина, Юлия Козлова), «Созвездие-Йолдызлык», «Валда шинясы!», «Балтай» - (Родники авыл мәдәният йортының «Садовый умарь» фольклор коллективы лауреаты), «Түгәрәк уен», «Гаилә тарихында гасырлар кайтавазы», «Туым жондызы - Раштуа йолдызы» - (Красный Баран авыл мәдәният йортының «Айбагар» балалар фольклор коллективы лауреаты), «Әйдә, Шаярт!» КВН Татар лигасы, «Балкыш-Сияние», «Ел хатын-кызы. Ел ир-аты: хатын-кыз карашы», «Нечкәбил» кебек конкурсларда һәм фестивальләрдә нәтижәле катнашалар.

Район мәдәният йорты хезмәткәрләре тарафыннан матди булмаган мәдәни мирас объектларын эзләү, өйрәнү, теркәү, саклау буенча зур эш алып барыла, муниципаль каталог төзелгән һәм актуальләштерелгән. Этнографик экспедицияләр һәм халык арасында киң мәгълүмати-аңлату эшләре нәтижәсендә туган як музей фондлары көнкүреш һәм гамәли сәнгать предметлары белән тулыландырыла, аннары алар тематик экспозицияләргә кертелә.

«Алексеевск бизәкләп туку фабрикасы» – Россиядә кул туку традицияләрен саклаган һәм үстерүче бик аз предприятиеләрнең берсе. Алексеевск осталарын Россиянең һәм чит илләрнең күп кенә эре шәһәрләрендә беләләр. Предприятие чыгара торган продукциянең ассортименты төрле һәм күпләргә таныш. Хәзерге вакытта фольклор коллективлары – төрле фестивальләрдә һәм халык бәйрәмнәрендә катнашучылар өчен тукымадан киём-салым тегү дә бик кирәк. Бигрәк тә фабрикада музей үрнәкләре һәм тукучылык буенча әдәби-сәнгать басмалары үрнәкләре буенча торгызыла торган борынгы бизәкләрне һәм орнаментларны өйрәнү һәм яңадан торгызуның кыйммәте зур.

Районда милли мирасны саклауга һәм туган телләренә популярлаштыруга Россия халыклары тарихындагы бәйрәм һәм истәлекле даталарга багышланган төрле чаралар уздыру (беренче чиратта, балалар белән һәм балалар өчен), шул исәптән Славян язуы һәм мәдәнияте көне (24 май), Туган тел көне (26 апрель), Рус теле көне (6 июнь), Россия Көне (12 июнь), 1941 - 1945 еллардагы Бөек Ватан сугышында

Жиңу көне (9 Май), Парад көне (24 июнь) һәм, әлбәттә инде, ТАССР оешунын 100 еллыгын бәйрәм итү кысаларында чаралар уздыру ярдәм итә. Чараның форматы: викторина, күргәзмә, театрлаштырылган-уен сәгәте, челлендж, проект, тикшеренү эше, флешмоб, әдәби фото-марафон, квест, презентация, төрле конкурслардан гыйбарәт.

II. Төп максат, бурычлар һәм күрсәткечләр (индикаторлар) ирешү һәм бурычларны хәл итү, Программаның көтелгән соңгы нәтижәләрен тасвирлау, Программаны тормышка ашыру вакытлары

Программа Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принципларына туры китереп эшләнгән, алар телләренң гармонияле хезмәттәшлеген, районда яшәүче халыкларның милли-тел мәнфәгатьләренә тотрыклы балансын саклауны күз алдында тотта.

Программаның максаты – Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләренә, шулай ук республикадан читтә (беркетелгән төбәкләрдә) татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны тормышка ашыруны күздә тотта:

- Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренә паритет эшчәнлегенә ярдәм итү;

- Алексеевск муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә уку туны бөтен системасын үстерү;

- Алексеевск муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;

- республикадан читтә татар телен саклау һәм үстерү. Төбәкләр белән хезмәттәшлек;

- Алексеевск муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны тормышка ашыруның барышына мониторинг һәм анализ.

1 нче бурыч. Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләренә паритет эшчәнлегенә ярдәм итү. Әлегә бурычны хәл итү кысаларында тормышка ашырыла торган чаралар Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренә эшләве өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

2 нче бурыч. Татарстан Республикасында туган (татар) һәм рус телләрен өйрәнү һәм туган (татар) һәм рус телләрендә белем алуның бөтен системасын үстерү;

Әлегә мәсьәләне хәл итү кысаларында тормышка ашырыла торган чаралар түбәндәгеләргә юнәлдерелде:

- татар һәм рус телләренә уку-методик тәэмин итү;

- анимацион һәм мультимедиа белем бирү проектларын куллану;

- мәдәни белем бирү системасында татар һәм рус телен үстерүне тәэмин итү;

- уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү мохите булдыру.

3 нче бурыч. Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү.

4 нче бурыч. Татар телен республикадан читтә саклап калу һәм үстерү.

Төбәкләр белән хезмәттәшлек.

5 нче бурыч. Алексеевск муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны тормышка ашыру барышына Мониторинг һәм анализ.

Программаны тормышка ашыру вакыты

Программа 2021-2025 елларда тормышка ашырыла.

Программаны тормышка ашыру этаплары билгеләнми.

Программаның индикаторлары:

Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Индикаторларның билгеләре					
	2020 (база елы)	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел
1	2	3	4	5	6	7
Мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында татар милләте балаларын татар телендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше, процентлар	100	100	100	100	100	100
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләте балаларын туган татар телендә укытуны колачлау өлеше, процентлар	44	43	43	43	43	43
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләте балаларын туган рус телендә укытуны колачлау өлеше, процентлар	100	100	100	100	100	100
Районның массакуләм мәгълүмат чаралары өлеше татар телендә; районда яшәүче халыклар телләрендә процентлар	45 2	50 2	50 2	50 2	50 2	50 2
Гомуми файдаланудагы китапханәләрнең жыелма фонды өлеше	100	100	100	100	100	100

Тел ситуациясе турында, программаны гамәлгә ашыруның барышы, Алексеевск муниципаль районында үткәрелгән чаралар турында массакуләм мәгълүмат чараларында язмалар саны.	8	10	10	12	12	12
Программа үтәлешенең нәтижәлелеген анализлау саны	1	1	1	1	1	1

III. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программаны гамәлгә ашыру барышында аны эзерләүче - координатор («Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ) төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген тәмин итә.

Программаны гамәлгә ашыруда катнашучы бүлекләр «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлегендә» мәгълүматны ел саен 10 декабрьгә кадәр житкерү турында хәбәр итә.

«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ Программаны гамәлгә ашыру турында аналитик мәгълүмат ел саен, 15 гыйнварга кадәр Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетына жиберә.

IV. Программаның социаль-икътисадый нәтижәлелеге тасвирламасы

Программаның нәтижәлелеге гамәлләрне билгеләнгән вакытта башкару дәрәжәсе буенча бәяләнә. Программаның нәтижәлелеген бәяләү өчен Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты бүлекләренең агымдагы хисаплылык материаллары файдаланыла.

Программаны гамәлгә ашыруның төп нәтижәсе булып белем дәрәжәсен, этнотел компетенциясен күтәрү, телләрнең яшәше өлкәсен киңәйтү, тел компетенцияләренең ролен, квалификациясен, мәгариф өлкәсе хезмәткәрләренең, хезмәт күрсәтүләренең һәм халыкның киң катламнарының профессионализмын күтәрү, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклап калу, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру торырга тиеш.

Программа сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрдә һәм мәгълүмат киңлекләрендә, шулай ук район һәм татар теле мәгариф системасында Татарстан Республикасының дәүләт һәм башка телләре эшчәнлеген чагылдыра торган сан күрсәткечләрен арттыруны, Алексеевск районында яшәүче халыклар

вәкилләренең телләрен саклауны һәм үстерүне, дәүләт һәм башка телләренең социаль статусын һәм абруен күтәрүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны арттыруга; тел, әдәбият һәм халыклар мәдәниятен популярлаштыручы агарту чараларының халык өчен үтемлелегенә; Татарстан Республикасы дәүләт телләренең функциональлеген күтәрүгә ярдәм итәчәк.

Программа чараларын гамәлгә ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге мөғариф оешмаларының белем һәм тәрбия эшчәнлеген хупларга һәм үстерергә ярдәм итәчәк, педагогның социаль статусын арттырачак, мөғариф системасын һәм халыкның этнотел ихтыяжларына хезмәт күрсәтүләр өлкәсен якынайтырга мөмкинлек бирәчәк, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституциячел хокукларын яклауга ярдәм итәчәк.

V. Програма чаралары системасы

«2021-2025 елларга Алексеевск муниципаль районында Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру» Программасын гамәлгә ашыру буенча

1 нче бурыч. Татарстан Республикасында тел сәясәтен норматив-хокукий тәэмин итүне камилләштерү

Тәртип саны	Чаралар	Башкаручылар	Үтөлү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	Эш башкаруда дәүләт телләр куллану	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлеген» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль бюджет мектепкәчә белем бирү учреждениеләре, Алексеевск муниципаль	Бөтен чор дәвамлында	Төп эшчәнлек кысаларында	Эш башкаруда дәүләт телләр куллану

			районы башкарма комитетының Мәдәният бүлгеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләрә, спорт һәм туризм бүлгеге	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	
2.	Татарстан Республикасы дәүләт телләрен рәсми атрибутикада куллану (элмә такталар, бланклар, матбугат)	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мегариф бүлгеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль бюджет мектәпкәчә белем бирү учреждениеләре, Алексеевск	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мегариф бүлгеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль бюджет мектәпкәчә белем бирү учреждениеләре, Алексеевск	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Татарстан Республикасы дәүләт телләрен рәсми атрибутикада куллану (элмә такталар, бланклар, матбугат)

			муниципаль районы башкарма комитетының медәният бүлеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге				
3.	Социаль әһәмиятле федераль законнарны һәм башка норматив хокукый актларны татар теленә күчерү	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ	Бөтен чор дәвамында	Төп эшчәнлек кысаларында	Татар теленә тәржемә ителгән норматив-хокукый документлар өлеше кабул ителгән норматив-хокукый актларның гомуми саныннан		
4.	«Россия Федерациясе халыклары телләре турында» Законны өйрәнү	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Аралашу, тәрбия, укыту һәм ижат телен сайлау һәм куллану иреген тәэмин итә торган туган телне саклау һәм һөрьяклап үстерү		

5.	«Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Законны өйрәнү	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Аралашу, тәрбия, укыту һәм ижат телен сайлау һәм куллану иреген тәэмин итә торган туган телне саклау һәм һәръяклап үстерү
		Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге			
бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының					

			районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре, муниципаль бюджет мектепкәчә белем биру учреждениеләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәданият бүлеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге		

2. Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләренәң тигез яшәшәненә ярдәм

Тәртип саны	Чаралар	Башкаручылар	Үтәлү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	«Татарстан	Алексеевск	5 елга бер	Төп эшчәнлек	«Татарстан Республикасы

	<p>Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрөнү һәм үстерү» муниципаль программаларын эшләү һәм раслау</p>	<p>муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлгеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләрс, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем биру учреждениеләрс, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәдәният бүлгеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләрс, спорт һәм туризм бүлгеге</p>		<p>кысаларында</p>	<p>дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрөнү һәм үстерү» Программасы</p>
--	--	--	--	--------------------	--

2.	<p>Массакуләм һәм мәдени чаралар уздырганда TP дәүләт телләрен куллану</p>	<p>Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм</p>	<p>Ел саен</p>	<p>Төп эшчәнлек кысаларында</p>	<p>Массакуләм һәм мәдени чаралар үткөрү</p>
----	--	---	----------------	---------------------------------	---

3.	«Ашыгыч лингвистик ярдәм» һәм тел мәсьәләләре буенча учреждениеләргә, оешмаларга һәм шәхси заглагларга консультатив ярдәм күрсәтү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мегариф бүлөгә» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	«Ашыгыч лингвистик ярдәм» хезмәтләрен үз эченә алган кешеләр саны
4.	Дәүләт һәм муниципаль хезмәткәрләр, эшлекле татар һәм рус телләрен өйрәтү буенча бюджет учреждениеләре хезмәткәрләре өчен курслар оештыру	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мегариф бүлөгә» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Курсларны тыңлаучылар саны, кеше
5.	ТР ның ике дәүләт телендә халык сәүдә хезмәткәрләренә хезмәт күрсәтү	Алексеевск муниципаль районына хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятияләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Дәүләт телләрендә халыкка хезмәт күрсәтү өлеше
6.	Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятияләрендә белешмә мәгълүмат булуны тәэмин итү	Алексеевск муниципаль районына хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятияләре	2021-2025	Төп эшчәнлек кысаларында	Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә белешмә мәгълүмат өлеше
7.	Туған тел кенен оештыру һәм үткөрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск	Ел саен 21 февраль	Төп эшчәнлек кысаларында	Туған телгә мэхэбэт тэбияләү

		муниципаль районы мөгариф бүлөгә» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем биру учреждениеләре			
8.	«Тере классика» яшь шигыр укучылар бетенроссия конкурсының муниципаль этабын оештыру һәм үткерү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлөгә» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Балаларның белем дәрәжәсен кинәйтү, гаилә укуы традицияләрен торгызу китапханәләргә карата иҗтимагый кызыксынуны арттыру
9.	«Заманча мөгарифне модернизацияләү шартларында милли белем бирүне һәм тербия бирүне гамәлгә ашыру» муниципаль ресурс үзәге эше	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлөгә» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Туған (татар) телен һәм әдәбиятын укытуның сыйфатын камилләштерү, укытучыларны фәнни-методик эшчәнлеккә жәлеп итү
10.	«Зур Тигәнәле төп гомуми белем биру мәктәбе» муниципаль бюджет мөгариф учреждениеесе	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф	Уку елы давамында	Төп эшчәнлек кысаларында	Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә балаларны укыту буенча район педагогларының эш тәҗрибәсен гомумиләштерү

	базасында методик ресурс үзек эшчәнлегенә	бүлгеге» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Иң яхшы педагогларны ачыклау: муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре
11.	«Ел тәрбиячесе» еллык конкурсын «Туган тел белән тәрбия һәм белем бирү төркеме тәрбиячесе» номинациясендә үткөрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлгеге» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Татарстан Республикасының ике дәүләт теленә өйрәтү буенча укыту методик комплексын гамәлгә кертү буенча мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе эшенен иң яхшы тәҗрибәсен ачыклау һәм тарату
12.	«Иң яхшы билингваль балалар бакчасы» еллык конкурсын үткөрү	Татарстан Республикасы Мөгариф һәм фән министрлыгы, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлгеге» МКУ, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Фән-үстерү һәм тел тирәлеген баепу, педагогларның алдыңгы тәҗрибәсен ачыклау, филология фәннәрен укыту өлкәсендә алдыңгы тәҗрибәне тарату
13.	Һөнәри осталык конкурсларында кагнашу: «Ел укытучысы»; «Иң яхшы татар теле һәм әдәбияты укытучысы»,	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлгеге» МКУ, муниципаль	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	

	- татар теле һәм әдәбияты укытучыларының Бөтенроссия «Гуган тел» мастер – класс бәйгесе	бюджет мөгариф учреждениеләре	2020	Төп эшчәнлек кысаларында	Идел бую халыкларының милли киёмнәре турында балаларны күзаллауны үстерү
14.	Мөктәпкәчө мөгариф учреждениеләре төркөмнәре арасында Идел бую халыклары курчаклары өчен костюмнар әзерләү конкурсын үткөрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлегө» МКУ, муниципаль бюджет мөктәпкәчө белем бирү учреждениеләре	Ел саен Март	Төп эшчәнлек кысаларында	Талантлы яшьләргө ярдәм итү
15.	«Созвездие-Йолдызлык» эстрада сәнгатеңө ачык республика телевизион яшьләр фестивале	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетгы, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетгының мөдәният бүлегө	Ел саен Июнь	Төп эшчәнлек кысаларында	Милли һөм граждандык үзаңы, ватанпөрвөрлек тәрбияләү, актив тормыш һөм граждандык позициясен үстерү; Талантлы
16.	Яшьләр көнөң бөйрөм итү чаралары	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетгының			

		яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлгеге			һәм сәләтле яшьләргә ярдәм
--	--	---	--	--	----------------------------

3. Татарстан Республикасында туган (татар) һәм рус телләрен өйрәнүнең тулы системасын үстерү һәм Татарстан Республикасынан читтә туган (татар) һәм рус телләрендә укыту; туган (татар) телен өйрәнүгә һәм туган (татар) телләрендә белем алуга ярдәм итү

Тәртип саны	Чаралар	Башкаруучылар	Үтәлү вақыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре
1.	Алексеевск муниципаль районында туган (татар) телгә һәм әдәбиятка өйрәтү торышына анализ	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлгеге» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Мониторинг
2.	Мәктәп педагогик кадрларын яңадан әзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлгеге» МКУ, муниципаль бюджет мөгариф учреждениеләре	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Педагогик компетенцияләренә арттыру. Курслар әзерләү вақытында өйрәнелә торган тема буенча белемнәрне үзләштерү
3.	Алексеевск муниципаль районы мөгариф оешмаларында мультимедиа мөгариф	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Мультимедияле мөгариф ресурслары

	проектларын эшләү	районы мөгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет мөгариф учреждениеләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Семинарлар, фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү
4.	Туган (татар) телен һәм әдәбиятын укыту мәсьәләләре буенча семинар-практикумнар, фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет мөгариф учреждениеләре	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Белем биру сыйфатын күтөрү, татар телен һәм әдәбиятын өйрәнү белән кызыксыну
5.	Белем биру учреждениеләрен татар телендә белем биру программалары буенча демонстрацион программалар белән тәэмин итү: (Габдулла Тукай һәм башка күренекле әдәбият һәм сәнгать эшлекләренен ижаты буенча интерактив китаплар)	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлеге» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Мониторинг
6.	Туган (чуваш, удмурт, мари, мордва) телләре һәм әдәбияты, татар	«Татарстан Республикасы Алексеевск	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Мониторинг

	<p>телле мөктәпләр укучылары өчен татар теле һәм татар әдәбияты, рус телле татар мөктәпләре өчен татар теле һәм татар әдәбияты, рус телле мөктәпләрнең рус телле төркемнәре укучылары өчен татар теле һәм әдәбияты, туган (рус булмаган) телле мөктәпләр укучылары өчен рус теле һәм әдәбияты буенча мөктәп укучыларының республика фән олимпиадаларының ел саен үткәрелә торган мөктәп һәм муниципаль этапларын уздыру</p>	<p>муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет мэгариф учреждениеләре</p>			
7.	<p>Гомуми белем бирү учреждениеләре укучылары өчен төрле дәрәжәләгә конкурсларда уңайлы тел һәм мәдени белем бирү мохите булдыру</p>	<p>«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет мэгариф учреждениеләре</p>	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Конкурсларда катнашу

8.	Рус телле татар тәрбиячеләрен укытуны сүз минимумы дәрәжәсендә оештыру	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлөгә» МКУ, муниципаль бюджет мэгариф учреждениеләре	Ел саен (педагоглар гаризалары буенча)	Төп эшчәнлек кысаларында	Рус телле тәрбиячеләрне татар теле белән аралашу минимумы дәрәжәсендә
9.	Татар һәм рус телләре кабинетларының укыту-матди базасын ныгытуга ярдәм итәргә	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлөгә» МКУ	Бөтен чор давамьында	Төп эшчәнлек кысаларында	Заманча белем биру технологияләрен гамәлгә кертүгә һәм укучыларны туган телләргә сыйфатлы өйрәтүгә ярдәм итәргә
10.	Алексеевск муниципаль районында яшәүче милли бөйрәмнәрне уздыру тәҗрибәсеннән методик материаллар комплектын һәм тәкъдимнәр әзерләргә	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлөгә» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре, муниципаль	Бөтен чор давамьында	Төп эшчәнлек кысаларында	Кадрларны укыту һәм үстерү эшчәнлеген тәэмин итү, ин кыйммәтле тәҗрибәне ачыклау, гомумиләштерү һәм тарату, шулай ук белем биру процессын тәэмин итү өчен үз методик эшләнмәләрен булдыру максатында

		бюджет мөктәпкәчә белем биру учреждениеләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәданият бүлегә	Ел саен Апрель	Төп эшчәнлек кысаларында	Студентлар арасында талантлы яшьләргә ачыклау һәм аларга ярдәм итү
11.	«Студентлар язы» студентлар ижаты фестивале	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлегә	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Катнашучылар саны, көше
12.	«Мин татарча сөйләм» республика конкурс-акция бәйгесендә катнашу	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлегә» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Катнашучылар саны, көше
13.	Мөктәп укучыларының Л. Н. Толстой исемендәге Республика фәнни-гамәли	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Катнашучылар саны, көше

	конференциясендә катнашу	районы мэгариф бүлеге» МКУ		
--	--------------------------	----------------------------	--	--

4. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен саклау процессларын фәнни һәм фәнни-методик яктан тәэмин итү

Тәртип саны	Чаралар	Башкаручылар	Үтәлү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	Фәнни-гамәли конференцияләр үткөрүне оештыру	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү.
2.	Татар һәм рус телләрендә газета һәм журналларга язылуны рәсмиләштерү	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, ведомство буйсынуындагы бүлекләр	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Татар телендәге басмаларга кызыксыну ару. Методик копилканы тулыландыру

5. Алексеевск муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү

Тәртип саны	Чаралар	Башкаручылар	Үтәлү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	Туган тел һәм әдәбият укыту	«Татарстан Республикасы Алексеевск	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Туган телне укытуда альтернатив дәреслекләрдән файдалану

		муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениелере			
2.	Семинарлар, мектәпкәчә белем биру оешмаларының туган тел укытучылары һәм педагоглары конференциясе	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре, муниципаль бюджет мектәпкәчә белем биру учреждениеләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Алексеевск муниципаль районының туган тел укытучылары конференцияләре семинарларын, форумнарын үткәру
3.	Алексеевск муниципаль районында яшәүче халыкларның фольклор бәйрәмнәрен үткәру	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Халык традицияләренә хөрмәт белән карау. Фотоальбом, видеофильм булдыру

		белем бирү учрежденисләре, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учрежденисләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәдәният бүлгә				
4.	Татар шагыйре Г.Тукайның тууына 135 ел тулуга багышланган «Габдулла Тукай» татар телендә иншалар конкурсы	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлгә» МКУ	2021	Төп эшчәнлек кысаларында	Татар әдәбияты һәм мәдәнияте белән кызыксынуны арттыру	
5.	Татарстан Республикасында яшәүче халыклар векилләренә телләре һәм әдәбияты декадасын үткәру	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты, «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлгә» МКУ, муниципаль бюджет гомуми	2021-2025	Төп эшчәнлек кысаларында	Үткөрелгән декада, берәмлек саны	

			белем биру учреждениеләре, муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем биру учреждениеләре, Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетының мәдәният бүлеге			
--	--	--	---	--	--	--

6. Татарстан Республикасында дәүләт һәм башка телләрнең социаль статусын күтәрү һәм аларны популярлаштыру

Тәртип саны	Чаралар	Башкаручылар	Үтәлу вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	Татар һәм рус телләре һәм әдәбияты укытучыларының республика форумында катнашу	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мөгариф бүлеге» МКУ, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре	Бөтен чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Республика форумында катнашу
2.	Милли һәм туган якны өйрәнү әдәбияты	Татарстан Республикасы	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Китапханәләрне тулыландыру

	китапханәсе фонды композициясе	Мәгариф һәм фән министрлыгы, муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениеләре	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Олимпиадаларда катнашу
3.	Алексеевск муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә Татарстан Республикасы дәүләт телләре буенча олимпиада үткөрү	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлгеге» МКУ	Бөген чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Милли сыйныфларны ачу
4.	Башка халыклар вакилларенең балаларын туган телендә уку һәм тәрбияләү өчен мектәпкәчә муниципаль бюджет мәгариф учреждениеләрендә яңа сыйныфлар, төркемнәр ачу	«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлгеге» МКУ			

Башкарма комитет
эшләре идарәчесе

Г.Ә. Йосыпова